

СЕМАНТИЧНА ВАРИАНТНОСТ В ТЕРМИНОЛОГИЯТА НА НАКАЗАТЕЛНОПРОЦЕСУАЛНОТО ПРАВО

Деян Драганов
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

SEMANTIC VARIABILITY IN THE TERMINOLOGY OF CRIMINAL PROCEDURAL LAW

Deyan Draganov
Sofia University “St. Kliment Ohridski”

This paper examines the manifestation of semantic variability in the terminology of criminal procedural law. For this purpose, we use a method defined as experiential-axiological. It presents the legal term as a linguistic unit naming a concept that is conditioned by human experience and has a value orientation. Examples of polysemy, homonymy and ambisemy are given. The empirical material under investigation is drawn from both statutory acts and case law and legal doctrine.

Keywords: law, terminology, homonymy, polysemy, ambisemy, experiential-axiological method

Вариантността е многопластово явление, за което в езикознанието са известни множество разнообразни схващания. В тази статия ще бъде разгледана семантичната вариантност в наказателнопроцесуалното право, при която един термин се употребява с повече от едно значение. Ще бъде използван смесен метод на изследване, който разглежда понятието, назовано с термина, като обусловено от опита и на-товарено с ценностна ориентация.

Изследователски метод. Експериенциарно-аксиологичният метод се извежда, като се комбинират елементи от когнитивния експериенциарен метод, използван в сферата на терминологията, и правната аксиология, разглеждаща „ценностите в правото и правото като ценност“ (Неновски/Nenovski 1983: 91). Това комбиниране намираме в следната хипотеза: щом като „правният ред е една относително централизирана система от правила за поведение, при неспазването на които централизирано се налага санкция“ (Вълчев/Valchev 2011: 8), то това неминуемо означава, че санкцията и нормата въобще са продукт на човешкия опит. Този опит се каналзира през формулирани правила, които са резултат от научно знание, служещо си с определена терминология – юридическата. За да бъде легитимно правото, съответно

тази терминология да бъде база за формулирането на справедливи правила за поведение, то тя трябва да бъде ценностно ориентирана.

За да се изрази горната хипотеза чрез споменатия метод, при изследването на вариантността на наказателнопроцесуалната терминология се вземат под внимание и се прилагат три принципа на терминологичния анализ в контекста на експериментализма, изведени от Боян Алексиев в статията му „Функционална уместност на метафоричните термини“: 1) терминологичният анализ е понятийно базиран; 2) понятията се конструират чрез подреждане и класифициране на обекти на нашето възприятие и практически опит; 3) понятието се състои от характеристики, получени от предикции за съответния обект на научен интерес.

Посочените принципи дефинираме през призмата на предикатната логика, опирайки се на научните постановки на А. Бънков. В този контекст под „понятие разбираме форма на абстрактно мислене, която е отражение на общите, и то съществени признаци на клас предмети“ (Бънков/Bankov 1975: 189). Признакът „включва в обема си както свойствата на предметите, така и техните връзки и отношения“ (Бънков/Bankov 1975: 204). Той може да бъде **съществен**, ако „принадлежи на всички предмети от класа, и **несъществен**¹ – който не характеризира главното“ (цит. съч.: 207. По наличните признаци предметите се поддават на класификация – „логически способ, чрез който предметите и явленията се подреждат“ (Бънков/Bankov 1975: 256). Понятието се изразява с дума (термин), носеща определено значение – М. Попова отбелязва, че „под значение на термина се разбира тази малка част от съдържанието на термина, която представя най-съществените му признаци“ (Попова/Ророва 2007: 60).

Получените резултати се подлагат на аксиологична оценка, която е оправдана с оглед характера на разглежданата наказателнопроцесуална терминология. Опираме се на философското определение за право, формулирано от Г. Бойчев, а именно, че „правото е нормативна система, в която са институционализирани ценностните оценъчни явления справедливост, естествени права, нравственост, свобода, принуда, интерес, цел и правосъзнание, определящи неговите метаюридически качества“ (Бойчев/Boychev 2006: 59), като въвеждаме четири утвърдени критерия за извършване на аксиологична оценка, изведени от Н. Неновски в монографията му „Право и ценности“, които прилагаме спрямо анализирания термин: 1) **субект** – определено лице или

¹ Почерн. е мое – Д. Д.

група лица, носители на държавновластнически правомощия; 2) предмет (обект) – човекът и неговите постъпки, ролята и дейността на социалните групи, институти и пр.; 3) основание – позицията, ценностната ориентация, от която изхожда субектът на оценката; 4) характер – какво е отношението на субекта към обекта – положително, отрицателно или неутрално.

Аксиологичната оценка показва дали човешкият опит е получил правилен метаюридически израз в терминологията, а опитът и оценката в единство разкриват целесъобразността на юридическите термини.

За да се приложи на практика експериментално-аксиологичният метод на изследване спрямо вариантността в наказателнопроцесуалната терминология, трябва да се уточни какъв смисъл се влага в понятието наказателнопроцесуален термин. При извеждането на дефиницията се има предвид възприетата от И. Генов-Пухалева теза, че езикът на правото се разделя на *правен* и *правистичен*. *Правният език* включва езика на правните разпоредби и езика на правните норми, а *правистичният* – езика на юридическата практика и езика на правната наука. Позоваваме се също на дефиницията на авторката, според която юридическият термин представлява „езикова единица, която е дефинирана в специализиран текст и е елемент на специализиран език“ (Генов-Пухалева/Genev-Puhaleva 2015: 27). На основата на това разбиране и на изложените по-горе теоретични постановки, формулираме следното *работно определение*: наказателнопроцесуалният термин е езикова единица, дефинирана в специализиран текст – нормативен акт, подзаконов нормативен акт, в съдебната практика или в правната доктрина, която единица е елемент на специализиран език, формулирана въз основа на човешкия опит и обуславяща метаюридическите характеристики на правото.

Полисемия. Полисемията (или многозначността) се нарежда сред нежеланите явления в терминологията, защото „нарушава едно от основните изисквания – всеки термин да назовава само едно понятие“ (Манолова/Manolova 1984: 28). Тя е характерна за семантичната вариантност в терминологията. М. Попова приема, „че полисемията на термина е явление, което може да се определя само в границите на една предметна област“ (Попова/Порова 2012: 573). Имайки предвид посочените особености, ще приведем примери за полисемия от наказателнопроцесуалната терминология, като ги анализираме от гледна точка на въведения експериментално-аксиологичен метод.

Терминът *гаранция* е пример за полисемия в наказателнопроцесуалното право. Той може да назовава една от предвидените в Нака-

зателнопроцесуалния кодекс (НПК) *мерки за неотклонение* или *процесуална гаранция* на правото на защита на обвиняемия.

След анализ на изследването на С. Павлов терминът *гаранция* може да се обобщи по следния начин: гаранцията се състои в пари или ценни книги, като може да бъде предоставена от самия обвиняем или от друго лице и цели да създаде психическа задръжка срещу неотклонение (Павлов/Pavlov 1989: 221 – 222). В този случай терминът назовава понятие, което принадлежи към клас *мерки за неотклонение*, към който спадат още *подписка*, *домашен арест* и *задържане под стража*. Човешкият опит показва, че заподозрените в извършване на престъпление са склонни да избягат от евентуална наказателна репресия и това налага използването на тези мерки с превантивна цел.

От чл. 57 НПК, който гласи, че *мерките за неотклонение се вземат с цел да се попречи на обвиняемия да се укрие, да извърши престъпление или да осуети привеждането в изпълнение на влязлата в сила присъда*, стигаме до извода, че съществените признаци на класа *мерки за неотклонение*, към които спада и *гаранцията*, са следните: *невъзможност за укриване, превенция от престъпления, обуславяне изпълнението на присъдата*. Като несъществени признаци на термина *гаранция* определяме *стойността, материалната оценка, възможността за плащане от друго лице, създадената психическа задръжка*.

Във второто си значение *гаранция* вече е терминоелемент на терминологичното словосъчетание *процесуална гаранция*. Основанието да се определи терминът *гаранция* като полисемантичен е фактът, че в този контекст той може да назове понятието и само с термина *гаранция* и в този случай вече няма да представлява терминоелемент. Значението на термина е дадено от М. Чинова, която се позовава на С. Павлов: „процесуалните гаранции са процесуални правила, установени със закон, които осигуряват такова развитие и приключване на процеса, което да доведе до пълноценно осъществяване на неговата основна и непосредствена задача“ (Чинова/Chinova 2021: 89). *Процесуална гаранция* се явява термин, назоваващ цял един клас предмети – процесуалните гаранции на правото на защита. Той попада в по-голям клас – редом с общите принципи на наказателния процес. Обусловеността на термина от човешкият опит се заключава в стремежа към не-накърняване на правата и свободите на гражданите. Неговите съществени признаци се извличат от родовия клас, в който самият термин попада като видовете – от характеристиките на принципите в наказателния процес: *ръководно начало, системност, изпълнение на задачи*.

Систематичният анализ на двете значения на термина *гаранция* в наказателния процес разкрива неговия полисментичен характер.

Аксиологичната оценка на понятията се формира, като се вземат предвид вече цитираните четири критерия на Н. Неновски. *Субекти* при двете значения са както правотворческите органи, така и органите на наказателния процес. *Обектът* са разгледаните правни институти и информацията, която обективират в значението на термина. *Основанието* е стремежът да бъдат спазени принципите на съществуване на правовата държава – заплащането на гаранция има превантивна обществена функция, правото на защита на всеки гражданин трябва да бъде гарантирано. Всички тези характеристики определят положителния *характер* на оценката, защото изразяват положителното отношение на субекта, продиктувано от човешкия опит, което определя разглежданите проявления на термина *гаранция* като ценност за правото.

В наказателния процес полисемията е рядко срещана. Поради това тя не създава често терминологични обърквания.

Омонимия. Известно е, че омонимите са думи с еднакъв звуков състав, но с различно лексикално значение. Сред терминологите Л. Манолова изказва твърдението, че „в резултат на разпадане на терминологичната многозначност се стига до междунаучна омонимия“ (Манолова/Manolova 1984: 28). Обобщавайки трудове на поколения учени като Даниленко, Манолова, Татаринов и свои собствени, М. Попова стига до извода, че „в терминознанието е прието, когато полисемията е междусистемна, т.е. когато едното значение съществува и функционира в една терминологична система, в една предметна област, а другото – в друга, явлението да се определя като омонимия“ (Попова/Ророва 2012: 578). В този контекст тя разглежда два случая. В първия, когато омонимите се диференцират *според функцията си в една или в друга предметна област*, то те се определят като *еднозначни термини*, а не като омоними. Във втория, когато за двойката омоними *е важна еднаквостта на формата*, с която функционират в различните подезици, то те са *междусистемни омоними*.

Трябва да се отбележи и еволюцията на научната мисъл при терминологичната омонимия. Докато Л. Манолова през 80-те години на миналия век изказва твърдението, че „в пределите на една терминологична подсистема омонимията като езиково явление не съществува“ (Манолова/Manolova 1984: 30), то през XXI век М. Попова успява да приведе такива примери, макар и малко на брой. Тъй като подобен тип изследване обаче изисква значително по-обемна и по-обстоятелна анализ, надхвърлящ далеч рамките на една научна статия, ще

се съсредоточим върху еднаквостта на формата в наказателнопроцесуалното право и други научни области.

Като изхождаме от концептуалните особености на експериментарно-аксиологичния метод, приемаме, че еднаквата езикова форма на термини, които принадлежат към различни специализирани подезици, може да доведе до неправилни употреби. Позоваването на човешкия опит и на ценностната ориентация, съчетани с извеждането на понятийни признаци, би прокарало една ясна разграничителна линия между отделните значения на двойката омоними. От тази гледна точка ще разгледаме употребите на термините *определение* и *орган*.

Определение се среща в граматиката и в правото (в частност в наказателнопроцесуалното право). Според Речника на българския език на БАН в граматиката *определение* представлява *несамостоятелна, второстепенна част на изречението, която пояснява коя да е част на изречението, представена от съществително име*. Дефиницията на термина *определение* в наказателния процес извеждаме чрез тълкуване на разпоредбите на чл. 32, ал. 1., т. 1 – 3 НПК: *определение* е вид съдебен акт, който съдът постановява като колегиален орган във всички случаи, в които трябва да се произнесе с такъв, освен когато законът изисква да се произнесе с присъда или с решение.

Термините *определение* (в наказателния процес) и *определение* (в граматиката) приемаме за типичен случай на междунаучна омонимия, като отчитаме еднаквостта в езиковата форма – с една езикова форма се назовават две различни понятия, отнасящи се към две различни научни области. Предлагаме анализ на термина *определение*, разгледан в юридически аспект, от гледна точка на експериментарно-аксиологичния метод. Понятието спада към клас писмени актове, издавани от съда като колегиален орган по определен наказателнопроцесуален въпрос – заедно с присъдата и с решението. В изказаното твърдение е закодиран същественият признак. Неговият несъществен признак се заключава в генерализираното приложение – в случаите, в които не се изисква издаване на *решение* или на *присъда*. Практическият опит е наложил актовете да бъдат диференцирани в зависимост от своето значение за хода на наказателния процес.

От аксиологична гледна точка *субектът* на наказателния процес, който издава *определение*, е съдът като колегиален орган – ценността на правото изисква той да бъде справедлив. Нуждата от издаването на *определение* формира *обекта* – конкретна човешка постъпка, която получава отклик в резултат на човешкия опит, като мотивира прилагането на наказателнопроцесуалното законодателство. *Осно-*

ванието се извлича на базата на субсумирането на дадена фактическа обстановка от живота под хипотезата на правната норма. Съдът формира позиция, която е ценностно ориентирана. Характерът на тази позиция, обективирана в определението, ще определи отношението на субекта към обекта, ще зачете и уважи метаюридическите правни характеристики.

Като пример за междунаучна омонимия посочваме също *орган* (в правото), *орган* (в музиката) и *орган* (в медицината). Тук обаче е необходимо да се направи едно теоретично уточнение. При справка за *орган* с четири значими речника откриваме по две речникови статии навсякъде. В едната се дават значението на *орган* (в правото) и *орган* (в медицината), а в другата – значението на *орган* (в музиката). Предлагаме дефинициите, залегнали в Българския етимологичен речник на БАН. Първата речникова статия посочва следните значения: *част от организъм с определена функция; държавно или обществено учреждение или служба, ръководно тяло в държава, организация* (БЕР/BER 2012) Това са две значения на една полисемантична дума, които са се образували чрез метонимия, тъй като всяко от понятията, които назовават, е част от определена система – *система от органи, административна структура (система)*. Втората речникова статия въвежда значението *голям духов музикален инструмент с клавиатура* (БЕР/BER 2012) – или значението на *орган* (в музиката). Тук говорим за различна дума, която е в отношение на омонимия с предходната.

Чрез терминологизация на общоупотребимите думи са се появили термините в посочените научни области. В терминознанието обаче се наблюдава едно отклонение от общите положения на лексикологията, отбелязано от М. Попова: при междунаучната омонимия *в общите речници на езика* значенията *се дават в една статия като съставни значения на полисемантичната дума* (в случая значенията за правото и медицината), но *в терминологията те се разглеждат по два различни начина* в зависимост от това дали се набляга на *функцията им в едната или в другата научна област, или върху еднаквостта на формата*. Вземайки под внимание еднаквостта на формата, можем да посочим термините *орган* (в правото), *орган* (в медицината) и *орган* (в музиката) като пример за междунаучна омонимия.

Трите термина назовават различни понятия, спадат към различни класове за съответната научна област и притежават различни съществени и несъществени признаци. При внимателен анализ на юридическия термин отново могат да бъдат приложени в пълнота крите-

риите на експериенциарно-аксиологичния метод и да бъде изведена аксиологична оценка.

Амбисемия. В „Теория на терминологията“ М. Попова привежда дефиницията за **амбисемия**, дадена от В. А. Татаринов: „свойството на термина да функционира в езика с различен семантичен обем“ (Попова/Ророва 2012: 584).

Отчитайки амбисемията като продукт на семантичната вариантност в терминологията, М. Попова отбелязва, че според Татаринов тя е резултат от „екстралингвистични причини, сред които се откроява използването на един термин от различни научни школи, различни учени, в различни периоди от научното развитие“ (Попова/Ророва 2012: 584). В този контекст се предлага субкатегоризация на амбисемията, като се разграничават два вида (Попова/Ророва 2012: 584 – 585).

Към първия вид се отнасят случаите, *когато при наличието на един общ денотат и на обща част от понятието се наблюдава променлива, варираща част от признаци, които се добавят към термина.* Авторката уточнява, че става дума за *термини, които назовават с еднаква външна форма явления в различни периоди.* В този контекст подлагаме на анализ терминологичното словосъчетание *съдебни заседатели.* Употребяваме го в множествено число, защото съдебните заседатели в наказателния процес са винаги минимум двама (виж. чл. 28 НПК). Предлагаме дефиницията, дадена в речника на БАН, като имаме предвид, че тя се отклонява от формираното работно определение за наказателнопроцесуален термин, дадено в настоящата статия, но придава генерализираща функция на термина: *представител на народа в правораздаването при разглеждането на някое дело в съда.*

Значението се запазва във всички исторически етапи от развитието на българския наказателен процес, но се променя конотацията му. Въведен за първи път със Закона за устройството на съдилищата и Допълнението към Временните съдебни правила от 1880 г., институтът на съдебните заседатели „трябва да олицетворява **равенството на гражданите**² в правораздаването“ (Токушев/Tokushev 2008: 259). През социализма терминът добива идеологически оттенък, като се свързва „с участие на **трудощите се** в работата на съда“ (Павлов/Pavlov 1989: 75). Днес терминът *съдебни заседатели* предполага „участието на **народа** при осъществяване на правосъдието“ (Чинова/Chinova 2021: 64).

² Почерн. тук и в следващите цитати е мое – Д. Д.

Назованият **денотат** е един и същ – в трите случая това са граждани, които участват в съдебния състав. Вижда се обаче разликата в **обема** и в **съдържанието** на понятието, което терминът назовава, от експериенциарна гледна точка. **Съдържанието**, което според А. Бънков е представено от *съществените признаци на предметите*, в случая включва участието на населението в правораздаването, но погледнато от различен ъгъл и с различни акценти – продиктувано от опита и от нуждите на обществото в конкретния исторически момент: *граждани, трудещи се, народ*.

Според Бънков „колкото по-голям е обемът на понятието, толкова по-малко е съдържанието му и обратно“ (Бънков/Bankov 1975: 212). С най-голям обем е съвременният елемент от дефиницията на *съдебни заседатели – народ* (цялото население на една държава); след него се нарежда елементът *граждани* (жители на държава, носители на права и задължения); накрая – *трудещи се* (само тези представители на населението, които полагат труд в полза на социалистическата общност). Обемът води до една надтерминологична зависимост: *съдебни заседатели* изразява реализацията на един от водещите принципи на наказателния процес – *участие на съдебните заседатели в състава на съда*, наричан в миналото *участие на представители на обществеността в наказателния процес*. Различното наименование идва от различните критерии за избор на съдебни заседатели: в миналото – *директно от обществеността*, днес – *от общинските съвети*, което говори за промените в правния институт, оттам и за варирането на терминологичното значение в зависимост от историческия етап на развитие на държавността и на правото.

Към втория вид се отнасят случаите, „когато при наличието на един общ денотат и едно общо понятие се наблюдава вариране на признаци, които се избират от цялата съвкупност в зависимост от аспекта, който интересува съставителя“ (Попова/Порова 2012: 585). Тук привеждаме като пример термина *подписка*, разгледан в контекста на два различни правни отрасли – конституционното и наказателнопроцесуалното право. И в двата случая *подписка* назовава понятие, предполагащо полагане на подпис с определена цел. Разликата обаче е във *варирането на признаци*, които се избират от съвкупността за дадената цел.

Чл. 10, ал. 2 от Закона за прякото участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление ЗПУГДВМС (ЗПУГДВМС/ZPUGDVMS) гласи, че *подписката се внася в структуриран електронен вид, като съдържа данните на гражданите, положили саморъчен подпис, в последователността, в която са вписани в подписката*. Става ясно, че под *подписка* се разбира поименен списък „със законово

определени данни“ (Стойчев/Stoychev 2002: 164) и подписи на граждани с цел провеждане на референдум; *имат се предвид списъци на избиратели, които изготвя ГРАО* (ПД/РД 2016).

Чл. 60, ал. 1 от НПК гласи, че *подписката се състои в поемане на задължение от обвиняемия, че няма да напуска местоживеенето си без разрешение на съответния орган* (НПК/НРК). Това е една от мерките за неотклонение, които имат превантивна функция.

Оказва се, че признаците на термина *подписка* наистина са вариращи: и в двата случая говорим за писмено изявление, съдържащо подпис (подписи), но по ЗПУГДВМС същественият признак е доброволното предоставяне, а по НПК – задължението за извършване. Не на последно място – в двата отрасли понятието принадлежи към различни класове: в конституционното право – към инструментите на пряката демокрация, в наказателнопроцесуалното право – към мерките за неотклонение. И в двата случая назованото понятие с вариращ признак е обусловено от човешкия опит, защото в едната хипотеза говорим за устойчивото демократично развитие на страната, а в другия – за превантивната мярка, която държавата предприема, за да съхрани законността и реда. Посочените характеристики водят до извода, че можем да определим приведените примери като амбисемия.

За да се проследят вариращите признаци на *подписка* чрез реалната употреба на термина в речта, предлагаме обобщени резултати от търсене в Българския национален корпус: при зададен стил *Administrative* в *Подкорпуси* се появяват 45 резултата:

Таблица 1.

Употреби в:	Търсене: <i>подписка</i>
Конституционното право	4
Наказателнопроцесуалното право	7
Други	34

Употребите са предимно в медийната сфера и се припокриват със значението на термина *подписка* в конституционното право.

Аксиологичната оценка на термините *съдебни заседатели* и *подписка*, разгледани като примери за двата вида амбисемия, определяме като положителна със следните аргументи: 1) термините са свързани с провеждането на определени правни процедури, зададени и предвидени от законодателя въз основа на опита; 2) термините назовават понятия, които гарантират законосъобразното протичане на фиксиран кръг от обществени отношения; 3) изхождат от ценностна позиция, като стабилизират правния ред.

Разглеждането на семантичната вариантност в терминологията е важно, за да могат да се проучат връзките между термините в рамките на конкретната научна система, както и техните междунаучни връзки. Явленията полисемия, омонимия и амбисемия са примери за назоваване с една езикова форма на повече от едно значение. Този факт може да породи двусмислици, които са недопустими при използването на научна терминология. В наказателнопроцесуалното право и в правото въобще такива термини съществуват и те далеч не са малко. Внимателното изследване на семантичната вариантност ще помогне за правилното диференциране на тези термини, за тяхната коректна употреба в речта. Прилагането на експериенциарно-аксиологичния метод по отношение на наказателния процес е уместно, защото правото възниква на основата на опита, а за да даде справедлива уредба на обществените отношения, то трябва да бъде ценностно ориентирано.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Алексиев/Aleksiev 2005:** Алексиев, Б. Функционална уместност на преводните еквиваленти на метафорични термини. // *Български език*, кн. 1, 21 – 23. [Aleksiev, B. Funktsionalna umestnost na prevodnite ekvivalenti na metaforichni termini. // *Balgarski ezik*, кн. 1, 21–23.]
- Бойчев/Bouchev 2006:** Бойчев, Г. *Въведение в правото. Част втора. Философия на правото.* София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2006. [Bouchev, G. *Vavedenie v pravoto. Chast vtora. Filosofiya na pravoto.* Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”, 2006.]
- Бънков/Банков 1975:** Бънков, А. *Логика.* София: Наука и изкуство, 1975. [Bankov, A. *Logika.* Sofia: Nauka i izkustvo, 1975.]
- Вълчев/Valchev 2017, http:** Вълчев, Д. *Понятието държава и легитимирването на правния ред.* // http://www.danielvalchev.com/docs/valchev14_new.pdf [Valchev, D. *Ponyatiето darzhava i legitimiraneto na pravniya red.* // http://www.danielvalchev.com/docs/valchev14_new.pdf.]
- Генев-Пухалева/Genev-Puhaleva 2012:** Генев-Пухалева, И. Дихотомия в езика на правото. // *Българска реч*, 2012, кн. 2, 17 – 21. [Genev-Puhaleva, I. *Dihotomiya v ezika na pravoto.* // *Balgarska rech*, 2012, кн. 2, 17–21.]
- Генев-Пухалева/Genev-Puhaleva 2015:** Генев-Пухалева, И. *Терминологията на Европейския съюз. Съпоставка на българската, гръцката, полската и английската терминология на правото на околната среда.* Katowice: Wydawnictwo Iniwersytetu Slaskiego, 2015.

- [Genev-Puhaleva, I. *Terminologiyata na Evropeyskiya sayuz. Sapos-tavka na balgarskata, gratskata, polskata i angliyskata terminologiya na pravoto na okolnata sreda*. Katowice: Wydawnictwo Iniwersytetu Slaskiego, 2015.]
- Манолова/Manolova 1984:** Манолова, Л. *Българска терминология*. София: Народна просвета, 1984. [Manolova, L. *Balgarska termino-logiya*. Sofia: Narodna prosveta, 1984.]
- Неновски/Nenovski 1983:** Неновски, Н. *Право и ценности*. София: БАН, 1983. [Nenovski, N. *Pravo i tsennosti*. Sofia: BAN, 1983.]
- Павлов/Pavlov 1989:** Павлов, С. *Наказателен процес на Народна ре-публика България*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1989. [S. Pavlov. *Nakazatelen protses na Narodna republika Bulgaria*. Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”, 1989.]
- Попова/Popova 2012:** Попова, М. *Теория на терминологията*. Велико Търново: Знак’94, 2012. [Popova, M. *Teoriya na terminologiyata*. Veliko Tarnovo: Znak’94, 2012.]
- Попова/Popova 2007:** Попова, М. Терминът – значение, строеж и структура. // *Сборник с научни изследвания, посветени на проф. К. Попов по случай 100-годишнината от рождението му*. Велико Търново: Знак’94, 2007, 57 – 62. [Popova, M. Terminat – znachenie, stroezh i struktura. // *Sbornik s nauchni izsledvaniya, posveteni na prof. K. Popov po sluchai 100-godishninata ot rozhdenieto mu*. Veliko Tarnovo: Znak’94, 2007, 57–62.]
- Радева/Radeva 2017:** Радева, В. *Българска лексикология и лексикогра-фия*. София: Изток-Запад, 2017. [Radeva, V. *Balgarska leksikolo-giya i leksikografiya*. Sofia: Iztok-Zapad, 2017.]
- Стойчев/Stoychev 2002:** Стойчев, С. *Конституционно право*. София: Сиела, 2002. [Stoychev, S. *Konstitutsionno pravo*. Sofia: Siela, 2002.]
- Токушев/Tokushev 2008:** Д. Токушев. *История на новобългарската държава и право (1878 – 1944)*. София: Сиби, 2008. [D. Tokushev. *Istoriya na novobalgarskata darzhava i pravo*. Sofia: Sibi, 2008.]
- Чинова, Митов/Chinova, Mitov 2021:** Чинова, М., Г. Митов. *Кратък лекционен курс по наказателнопроцесуално право*. София: Сиела, 2021. [Chinova, M., G. Mitov. *Kratak lektionen kurs po nakazatelno-protsesualno pravo*. Sofia: Siela, 2021.]

ИЗТОЧНИЦИ

- БЕР/BER 2012:** *Български етимологичен речник*. Том IV. Второ издание. София: Проф. Марин Дринов, 2012. [*Balgarski etimologichen rechnik*. Tom IV. Vtoro izdanie. Sofia: Prof. Marin Drinov, 2012.]
- БНК/BNK:** Български национален корпус. [*Balgarski natsionalen korpus*] <<http://dcl.bas.bg/bulnc/>>
- БТР/BTR 1995:** *Български тълковен речник*. Четвърто издание. София: Наука и изкуство, 1995. [*Balgarski talkoven rechnik*. Chetvarto izdanie. Sofia: Nauka i izkustvo, 1995.]
- ЗПУГДВМС/ZPUGDVMS 2009:** Закон за прякото участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление. Обн. ДВ, бр. 44 от 12 юли 2009 г. [*Zakon za pryakoto uchastie na grazhdanite v darzhavnata vlast i mestното samoupravlenie*. Obn. DV, br. 44 ot 12 yuli 2009 g.]
- ЗУС/ZUS 1899:** Закон за устройството на съдилищата. Обн. ДВ, бр. 7 от 12 януари 1899 г. [*Zakon za ustroystvoto na sadilishtata*. Obn. DV, br. 7 ot 12 yanuari 1899 g.]
- НПК/NPK 2005:** Наказателнопроцесуален кодекс. Обн. ДВ, бр. 86 от 28 октомври 2005 г. [*Nakazatelnoprotsesualen kodeks*. Obn. DV, br. 86 ot 28 oktomvri 2005 g.]
- НТРБЕ/NTRBE 1997:** *Нов тълковен речник на българския език*. Маг '77, 1997. [*Nov talkoven rechnik na balgarskiya ezik*. Mag '77, 1997]
- ПД/PD 2016:** Протокол по Дело № 1893/2016 г. от заседание на 23.02.2016 г. на Върховния административен съд [*Protokol po Delo № 1893/2016 g. ot zasedanie na 23.02.2016 g. na Varhovniya administrativen sad*.]
- РБЕ/RBE 2002:** *Речник на българския език*. Том 11. О. София: ИБЕ, БАН, 2002. [*Rechnik na balgarskiya ezik*. Tom 11. O. Sofia: IBE, BAN, 2002.]
- РБЕ/RBE:** *Речник на българския език*. [*Rechnik na balgarskiya ezik*] <<https://ibl.bas.bg/rbe/>>
- РСБКЕ/RSBKE 1957:** *Речник на съвременния български книжовен език*. Том втори. Л-П. София: ИБЕ, БАН, 1957. [*Rechnik na savremenniya balgarski knizhoven ezik*. Tom vtori. L-P. Sofia: IBE, BAN, 1957.]